

It is true that Ilia and Akaki have never been related by a sense of personal friendship, and this was understandable due to their personal nature, lifestyle and many other circumstances, but instead, their relationship in the public arena in public affairs and friendship could not rival any friendship.

მარიამ მირესაშვილი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

წერილი, როგორც ლიტერატურული ეპოქის დოკუმენტი

რთული და წინააღმდეგობრივი ლიტერატურული და კულტურული პერიოდების ანალიზისას (სწორედ ასეთად გვესახება გასული საუკუნის I ნახევრის ლიტერატურული ატმოსფერო) ლოგიკურად წამოიჭრება წეხილის, როგორც დოკუმენტის, შესწავლის აუცილებლობა, რომელშიც წარმოჩენილია ეპოქის ყოფა და რეალიები; შესაძლებლობა გვეძლევა, ერთი მხრივ, თვალი მივადევნოთ მწერლის „შემოქმედებით ლაბორატორიას“ (სტილურ, თემატურ, და სხვა, მათ შორის, პოლიტიკურ ტენდენციებს), და, მეორე მხრივ, აღმოვაჩინოთ შემოქმედის პირადული ადამიანური თვისებები, ზნეობრივი პოსტულატები, ცხოვრებისეული მრწამსი. წარმოდგენილ სტატიაში შევხებით ბორის პასტერნაკის რამდენიმე წერილს, რომლის ადრესატები მისი ქართველი მეგობრები არიან. აღნიშნული წერილები, ერთგვარ, სიტყვიერ ფიქსაციას წარმოადგენენ პასტერნაკის შეხედულებებისა თარგმანის ხელოვნებაზე, შემოქმედებით და ადამიანურ ურთიერთობებზე, ადამიანის ეგზისტენციალურ პრობლემებზე.

ბორის პასტერნაკზე არსებულ მონოგრაფიებში ლიტერატურათმცოდნე ნიკოლაი ვერ უვლიან მწერლის „ქართულ ვიზიტებს“. 1990 წელი იუნესკომ (გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციამ) გამოაცხადა „პასტერნაკის წლად“ და მოსკოვში მოწყობილ მემორიალურ გამოფენაზე ცალკე იქნა გამოყოფილი თემა „პასტერნაკი და საქართველო“ [Пастернак 2005: п. №738].

აღსანიშნავია, რომ საქართველო პასტერნაკის თვალსაწიერში ბავშვობიდანვე მოექცა; მხედველობაში გვაქვს ის ფაქტი, რომ

1891 წელს რუსეთის ცნობილმა გამომცემლობამ - კუშნერიოვი-პრიანიშიკოვები - მწერლის მამის ილუსტრაციებით გამოსცა ლერმონტოვის „მწირი“. სწორედ აქედან მომდინარეობს პასტერნაკის გატაცება ლერმონტოვით, რაც დასტურდება 1917 წელს დაწერილი ლექსით „დემონის სახსოვრად“ („Памяти Демона“). თუმცა, პირველად მწერალი საქართველოს გასული საუკუნის 30-იან წლებში ეწვია; კერძოდ, 1930 წლის ოქტომბერში მან გაიცნო მოსკოვში ჩასული პაოლო იაშვილი, რომლის მოწვევით 1931 წლის ივლისში ზინაიდა ნეიგაუზთან და მის ვაჟიშვილთან ერთად სამი თვით ეწვია თბილისს. აღნიშნული პერიოდი ბორის პასტერნაკისთვის საკმაოდ მძიმე იყო როგორც შემოქმედებითი, ასევე ყოფითი თვალსაზრისით (მან დატოვა მეუღლე - ევგენია ლურიე და ვაჟიშვილი; სამოქალაქო ქორწინებაში იყო ცნობილი პიანისტის, ჰენრიხ ნეიგაუზის მეუღლესთან - ზინაიდასთან, რომელმაც, თავის მხრივ, ორი ვაჟი დატოვა; ოფიციალურად ისინი მხოლოდ 1933 წელს დაქორწინდნენ). საქართველოში მწერალმა ერთგვარი სულიერი შვება იგრძნო; მან გაიცნო ქართული ინტელიგენციის საუკეთესო ნაწილი: ტიციან გაბიძე, გიორგი დეონიძე, სიმონ ჩიქოვანი, ნიკოლო მიწიშვიდი, დედო გუდიაშვიდი და სხვ., რომლებთანაც მთელი ცხოვრების მანძილზე შეინარჩუნა გულწრფელი და ურთიერთპატივისცემით აღსავსე ურთიერთობები.

პასტერნაკი არ მალავდა საქართველოთი აღფრთოვანებას, რასაც მხატვრულ მემკვიდრეობასა და თარგმანებთან ერთად მოწმობს მისი წერილები. იგი მოხიბლული იყო საქართველოს უძველესი კულტურით, თვითმყოფადობით, ბუნებით და, რაღა თქმა უნდა, სტუმართმოყვარეობით. პირველი ვიზიტის შემდეგ პაოლო იაშვილისადმი წერილში იგი წერდა: „თბილისი ჩემთვის იგივეა, რაც შოპენი, სკრიაბინი, მარბურგი, ვენეცია...“ [Генсировская 2003 (ელ.რესურსი)]. 1932 წლის გაზაფხულზე პასტერნაკის ორგანიზებით მოსკოვში ჩატარდა ქართული პოეზიის საღამო, რომელზეც პირველად, კლასიკოსებთან ერთად, გაჟღერდა თანამედროვე პოეტების - პაოლო იაშვილის, გიციან ტაბიძის, გიორგი ლეონიძის, სიმონ ჩიქოვანის და სხვათა ლექსები. ამავე წლის ივნისში იგი პაოლოს მისწერს: „...რაც არ უნდა ჩავიფიქრო, საქართველოს გვერდს ვერ ავუქცევ უახლოეს სამუშაო გეგმებში“ [Пастернак 1992: 328.]. ვფიქრობთ, სწორედ პირადმა ურთიერთობებმა ითამაშეს გადამწყვეტი როლი პასტერნაკის გადამწყვეტილებაში, ხელი მოე-

კიდა ქართული თარგმანებისთვის. აღსანიშნავია, რომ ხუთი-ექვსი წლით ადრე მან ასეთი შეთავაზება კრემლიდან მიიღო; მხედველობაში გვაქვს ოლგა ივინსკაიას მოგონებები, რომლის თანახმად 1924 წლის მიწურულს თუ 1925 წლის პირველ თვეებში შედგა ბორის პასტერნაკის, სერგეი ესენინისა და ვლადიმერ მაიაკოვსკის შეხვედრა სტალინთან; „...მაშინ საუბრობდნენ, რომ ქართველი პოეტები უნდა თარგმნონ რუსულ ენაზე. ბ.ლ.-ზე (იგულისხმევა ბორის ლეონიდის ძე. მ.მ.), როგორც ჩანს, დიდ იმედებს ამყარებდნენ. სტალინმა გადაწყვიტა, განედიდებინა ქართული პოეზია პასტერნაკის ტალანტზე დაყრდნობით“ – ნერს ო. ივინსკაია [Ивинская 1992 (ელ. რესურსი)]. თუმცა, ამ შეხვედრას არანაირი თარგმანები არ მოჰყოლია; მხოლოდ პირადმა ურთიერთობებმა ქართველ პოეტებთან და საქართველოსადმი გულწრფელმა სიყვარულმა გადაწყვეტინა პასტერნაკს თარგმანებზე მუშაობის დაწყება.

1933 წლის ნოემბერში პასტერნაკი მეორედ ეწვია საქართველოს მწერალთა ბრიგადის შემადგენლობაში ნიკოლოზ ტიხონოვთან, იური ტინიანოვთან, ოლგა ფორშთან ერთად. პასტერნაკი შეუდგა პნკარედებზე მუშაობას და ამგვარად დაარღვია შემოქმედებითი „დუმილის“ პერიოდი, რომელიც 1932 წლის ზაფხულში დაიწყო. ორიოდ წლის შემდეგ რუსულენოვანმა მკითხველმა მიიღო პასტერნაკის თარგმანები; მოსკოვში გამოიცა ვაჟა-ფშაველას „გველისმჭამელი“ (1934 წ.) და „ქართველი ლირიკოსები“ (1935 წ.), რომლის მხატვრული გაფორმება ლადო გუდიაშვილს ეკუთვნოდა.

სრულიად განსაკუთრებული ურთიერთობები ჩამოუყალიბდა პასტერნაკს ტიციან ტაბიძესთან; ეს იყო არა მხოლოდ შემოქმედებითი კავშირი პოეტსა და მთარგმნელს შორის, არამედ შემოქმედთა სულიერი ერთობა, რასაც მონაწილეს არაერთი წერილი. 1933 წლის 12 ოქტომბრით დათარიღებულ წერილში პასტერნაკი არ მალავდა მადლიერების გრძნობას ტიციანის კეთილგანწყობის მიმართ, რაც მისი მთარგმნელობითი მოღვაწეობისთვის დიდ სტიმულს წარმოადგენდა: „ძვირფასო ტიციან! მადლობას გიხდით იმ შეფასებისთვის, რომელმაც ჩემამდე მოაღწია პაოლოსა და ელეფთერიის წყალობით ¹.... მართლა მოგწონთ ჩემი თარგმანები? ნება მომეცით ამაში ეჭვი შევიტანო: ყველა თარგმანი, ცუდიც და კარგიც, თავის თავში მოიცავს ერთგვარი ძალადობის ნიშანს ორიგინალზე; ჩემი

¹ მხედველობაში ჰყავს ელეფთერ ანდრონიკაშვილი, ირაკლი ანდრონიკოვის ძმა, პროფესიით ფიზიკოსი.

თარგმანები, ალბათ, პირველ ჯგუფს განეკუთვნება. მე მგონია, რომ ვაუბრალაოებ თქვენს პოეზიას, რადგან ყოველ ხელოვანს მუშაობის პროცესში უყალიბდება სიტყვის სიმყარის თავისი საკუთარი იდეა და ჩემი, ვფიქრობ, ძალზე უხეშია: მასში ბევრია დილეტანტიზმი, ცუდად გადახლართული ყოველდღიურობასთან... ყველაფერ ამას მე კარგად ვაცნობიერებ, მაგრამ ამით გამოირჩევა არა მარტო თქვენი და პაოლოს პოეზიის ჩემეული თარგმანები, არამედ მთელი ჩემი ერთტომეული... ნუ გაგიკვირდებათ ჩემი გაორება, ტიციან... მადლიერების გრძნობა, რომელმაც ჩემში იფეთქა თქვენ მიმართ, არ დასრულებულა. ცხოვრებისეული სასწაულები ძალაში რჩება, ერთი წუთითაც არ მტოვებს და მაკავშირებს თქვენთან და ნინო ალექსანდრეს ასულთან მთელი ჩემი არსებით... გკოცნით. თქვენი ბ.პ. [Пастернак 2005: п. №676].

1935 წლის თებერვალში თბილისში გამოიცა „საქართველოს პოეტები“ („Поэты Грузии“) პასტერნაკისა და ტიხონოვის თარგმანით. აღსანიშნავია, რომ პასტერნაკს აბსოლუტურად გათავისებულის ჰქონდა მისთვის საყვარელი ქართველი სიმბოლისტების პოეზია და განსაკუთრებით ეამაყებოდა, როდესაც რუსულენოვანი აუდიტორიაც ადეკვატურად აღიქვამდა მის თარგმანებს. 1934 წლის 8 დეკემბრით დათარიღებულ წერილში იგი წერს: „ძვირფასო ნინო ალექსანდრეს ასულო და ტიციან! ...როდესაც მე თქვენ გინოდებთ ახლობლებს, სულიერ ნათესავებს, ეს არ არის ლიტონი სიტყვები ... მე თქვენ გწერდით, რომ ჩემს სულში თითქოს არსებობს რაღაცა ბოთლის მსგავსი, რომელშიც მაგარი წებო ასხია; იგი ერთ მთლიანობად კრავს ყველაფერ საუკეთესოს, რაც მე განმიცდია. მე ჩამოგივლით, რას ვაკავშირებ თქვენთან: როლანს, ჩემს უფროს დას, ახლანდელ რევოლუციურ გერმანიას, რომელიც რილკეს ბუნებრივ გაგრძელებას წარმოადგენს და ა.შ. და უეცრად გამახსენდა, რომ თქვენ, ნინა, კარგად გამიგებთ, რადგან თქვენს გვერდითაც ასეთივე ცოცხალი ბოთლია ტიციანის სახით. რაც არ უნდა ილაპარაკონ, ტიციანი ერთ-ერთი უძლიერესი ლირიკოსია. ეს მე ადრეც ვიცოდი... უნდა გენახათ, რა ხდებოდა დარბაზში, როცა მის ლექსებს ვკითხულობდი! ნინა, ტიციანი მოსკოვური წიგნის სული და გული იქნება...იგი ის წებოა, რომელზეც ზემოთ ვსაუბრობდი, ეს წებო გვაერთიანებს მე და თქვენ, ჩვენს შეერთებულ ხელებს... გეხვევით. თქვენი ბ.“[Пастернак 2005: п. №716].

როდესაც ვსაუბრობთ ბორის პასტერნაკისა და ტიციან ტაბიძის სულიერ ერთობაზე, შეუძლებელია არ გავიხსენოთ ერთი წერილი, რომელიც პასტერნაკმა საფრანგეთში მკურნალობის კურსის დასრულების შემდეგ მისწერა ტიციანს; 1935 წლის 6 სექტემბრით დათარიღებულ წერილში ვკითხულობთ: „ჩემო ძვირფასო ტიციან! დიდი ხანი მოვუწადები იმის მოყოლას, თუ რა გადამხდა ამ ზაფხულს... ოდესმე დანვრისლებით მოგიყვებით, თუ რა გადავითანე ამ ოთხი თვის განმავლობაში, ამჯერად კი მხოლოდ იმას გეტყვით, რაც თქვენ, პირადად თქვენ უნდა იცოდეთ. ავადმყოფობის პერიოდში მე კვლავაც მიყვარდა ჩემი ახლობლები – მოხუცები... ზურგი არ შემეძცევია ჩემი საუკეთესო მეგობრებისთვის. პარიზში ვინახულე მარინა ც. მაგრამ ამ მოგზაურობისას, ისევე როგორც სხვა შემთხვევებში, დასასვენებელ სახლებში მკურნალობისას, სადაც მართობისგან ლამის ჭკუიდან ვიშლებოდი, მე ყოველთვის თან დამქონდა თილისმასავით: მუდმივი ფიქრი ზ.ნ.-ზე (იგულისხმევა ზინაიდა ნიკოლოზის ასული, მწერლის მეუღლე. მ.მ.), რაინერ მარიარილკეს ერთი წერილია¹ და ეხთიც თქვენი, გაზაფხულისა, ხომ გახსოვთ?... ხშირად მე მას ბალიშის ქვეშ ვდებდი იმ იმედით, რომ ღამით მშვიდად დავიძინებდი, უძილობისგან ხომ მთელი ზაფხული ვიტანჯებოდი.... თქვენ იცით, როგორ მიყვარხართ, თქვენზე ძლიერად, მხოლოდ ზინა. გულითადად მომიკითხეთ ნინა და ნიტა. თქვენი ბ.“ [Пастернак 2005: п. №738].

1936 წელს მწერალმა დაასრულა მუშაობა კიდევ ერთ ლირიკულ ციკლზე - „ზაფხულის ჩანაწერებიდან“, რომელიც ეძღვნებოდა „თბილისელ მეგობრებს“ („Друзьям в Тифлисе“). ეს იყო უკანასკნელი წიგნი, რომელიც მწერლის თბილისელი მეგობრების - პაოლოს, ტიციანის, ნიკოლო მინიშვილის - სიცოცხლეში გამოიცა. ერთი წლის შემდეგ არცერთი მათგანი ცოცხალი აღარ იყო. 1936-37 წლების მიმოწერაში აშკარად იგრძნობა დაძაბული ატმოსფერო, რომელიც ტოტალიტარულ სახელმწიფოში სუფევდა; გააქტიურდა „არაპროლეტარული წარმომავლობის“ მქონე მწერლების (სიმბოლისტები, ფუტურისტები...) დევნა. 1936 წლის 8 აპრილით დათარი-

¹ იგულისხმება 1926 წლის 3 მაისით დათარიღებული წერილი

² იგულისხმება პარიზში გამგზავრებამდე რამდენიმე დღით ადრე, 1935 წლის 17 ივნისით დათარიღებული წერილი, რომელშიც ტიციანი შემფოთებას გამოთქვამს პოეტის ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებით

ლებულ წერილში ვკითხულობთ: „ძვირფასო მეგობრებო, ტიციან და ნინა! ...უახლოესი წარსულის განამანიაში ბევრი რამ იყო გაურკვეველი, მოჩვენებითი. მე ეს უცბად ვიგრძენი. არავინ აპირებდა, რომ ჩემთვის ხელის ხლებას, მაგრამ მე წინდაუხედაობა გამოვიჩინე და გამოვესარჩლე პილნიაკს¹ და ლეონოვს. თავს უფლება მივეცი შინაურულად მეთქვა, რომ მე არ მომწონს საგაზეთო სტატიები და ისინი ჩემთვის გაუგებარია.² ამის მერე დაიწყე! ნაცვლად იმისა, რომ გაზეთში დაებეჭდათ, რომ მე პოლიტიკური წინდაუხედაობა გამოვიჩინე (რაც ჩემთვის უფრო მძიმე სასჯელი იქნებოდა), ჩემი დანაშაული გააღაიტეს და როგორც სასჯელი, ხუთი დღით ფორმალისტებში ჩამწერეს....თუკი არსებობს სიმართლის ნატამალი იმაში რაც ითქვა და დაიწერა, იგი მხოლოდ იმაში მდგომარეობს, რომ დროის ისტორიულ უსასრულობას, მსხვილ პლანს ემთხვევა. როგორ შეიძლება, რომ უსასრულობა წარმოადგენდეს იმ უბადრუკობის ნაწილს, რასაც შეადგენდა ის კრიტიკული ფაფა, რომელსაც ასე გულდასმით შევექცეოდით მთელი თვის მანძილზე? აი, ჩემი პასუხი: სიმართლე განზავებული იყო ძალზე სუსტ ხსნარში; მეხის სიძლიერის ქეშმარიტება განაზავეს წერწყლასა და რძეში. არ დაიჯეროთ, ტიციან, ასეთი ხსნარებისა!³ გჯეროდეთ მხოლოდ საკუთარი თავის, რადგან თქვენ მიერ შექმნილ ქიმიურ ნაერთს ყველაფერის განზავება შეუძლია ამქვეყნად უფრო მაღალ გრადუსებზეც კი, ვიდრე ეს მიღებულია „ლიტერატურულ“ და „სალამოს“ გაზეთებში.... არ დაიჯეროთ საზოგადოებრივი ქველმოქმედებისა, ჩემო მეგობარო, მხოლოდ საკუთარი თავისა გჯეროდეთ! ჩაუღრმავდით საკუთარ ფესვებს, მხოლოდ საკუთარს; და თუ თქვენ იქ ვერ იპოვით ხალხს, მიწასა და ზეცას, მაშინ თავი გაანებეთ ყოველგვარ ძიებას, რადგან სხვაგან აღარც იქნება. ასეთია

¹ იგულისხმება ბორის პილნიაკი, რომელსაც ცოლად ჰყავდა ქართველი კინოჟარსკვლავის, ნატო ვაჩნაძის და, კირა ანდრონიკაშვილი; მათ ქორწინებაში ხელისმომკიდე ტიციან ტაბიძე იყო.

² მხედველობაში აქვს დისკუსია „ფორმალიზმის“ შესახებ, რომელზეც პასტერნაკმა გააკრიტიკა საგაზეთო კამპანია: “Если обязательно орать в статьях, то нельзя ли орать на разные голоса? Тогда будет все-таки понятней, потому что когда орут на один голос - ничего не понятно. Может быть, можно вообще не орать, - это тогда будет совсем замечательно, а может быть, можно пишущим эти статьи даже и думать, - тогда мы, может быть, что-нибудь и поймем”[4].

³ პასტერნაკი გულისხმობს იმ რეალობას, რომელშიც ტიციან ტაბიძე აღმოჩნდა აღნიშნულ პერიოდში ანალოგიური ბრალდებით.

ჭეშმარიტება, რომც არ ვიცნობდეთ ამგვარი ძიების შედეგებს. და განა ცოტანი არიან ასეთები? და მათი მოღვაწეობის შედეგებიც სახეზეა. შეგიძლიათ დამშვიდებული იყოთ, მე არ ვარ ერთადერთი, ვისაც თქვენი სჯერა და თქვენი ფასი იცის. არ დაიჯეროთ ხსნარებისა. გნამდეთ რევოლუციისა მთლიანობაში, ბედისწერისა, გულის ახალი გატაცებებისა, ცხოვრებისეული სანახაობებისა, და არა მწერალთა კავშირის კონსტრუქციისა. ცხვირის დაცემინებასაც ვერ მოასწრებთ, როდესაც მას უეცრად გარდაქმნიან... ყველას მოკითხვა. ნიტა და ნინა დამიკოცნე... თქვენი ბ.“ [Пастернак 2005: п. №752].

სამწუხაროდ, პასტერნაკის ოპტიმისტური იმედები არ გამართლდა; „ცისფერყანწელთა“ გარშემო ატმოსფერო თანდათან მძიმდებოდა; 1937 წლის 22 ივლისს საქართველოს მწერალთა კავშირში თავი მოიკლა პაოლო იაშვილმა (თბილისში გავრცელდა ხმები, რომ შინსახკომში დაკითხვისას მას მოსთხოვეს ტიციან ტაბიძის, როგორც ჯაშუშის მხილება). პაოლოს თვითმკვლელობამ ვერ იხსნა მეგობრის სიცოცხლე; 1937 წლის 10 ოქტომბერს ტიციანი დააპატიმრეს, ხოლო 16 დეკემბერს დახვრიტეს. ამავე წელს რეპრესიებს შეეწირა პასტერნაკის კიდევ ერთი ქართველი მეგობარი - ნიკოლო მინიშვილი. დიდი ხნის მანძილზე პასტერნაკი ვერ იჯერებდა მეგობრის დაღუპვას და იმედით ელოდა მის დაბრუნებას, რასაც მოწმობს მისი წერილები ნინო ტაბიძისადმი. ქვემოთ მოგვყავს ნაწყვეტები რამდენიმე წერილიდან:

1938 წელი, ნოემბეხი, მოსკოვი - „იცით, ნინა, როგორ მენატრებით? განშორება თქვენთან, ნიტასთან, თქვენს ატმოსფეროსთან, საუბრებთან, რომელსაც წარვმართავდით, რომ შევხვედროდით, მხოლოდ იმ სევდას უტოლდება, რომელსაც ჩემი მშობლებისა და დების მიმართ განვიცდი, რომლებიც უკვე თხუთმეტი წელია არ მინახავს. მე ყოველთვის ვფიქრობდი, რომ ტიციანი მიყვარდა, მაგრამ არ ვიცოდი, ჩემდაუნებურად, თურმე რა ადგილი ეკავა მას ჩემს ცხოვრებაში... რამდენჯერ გვიქეიფია, ერთმანეთს ერთგულებას ვეფიცებოდით (რა თქმა უნდა, ჩვენთან ერთად იყო საბრალო პაოლო, ხომ არ გგონიათ, რომ მას ოდესმე დავივიწყებ!)... რამდენჯერ გვიფიქრია, რომ რაღაცეებს ვაჭარბებთ, რომ ჩვენი შიშები უსაფუძვლოა. და აი, ყველაფერი რამდენად უფრო სასტიკი და სისხლიანი გამოდგა! [Пастернак 2005: п. №777].

1939 წელი, დეკემბეხი, მოსკოვი - „ძვირფასო ნინა! მაპატიეთ, რომ გწერთ. თქვენ, ალბათ, არ უნდა შეგანუხოთ. სულ ეხლახან

ჩემამდე მოვიდა ხმები, თითქოს ტიცციანი ცოცხალი აღარ არის. ხომ წარმოგიდგენიათ, რა დამემართებოდა. თუმცა, რამდენიმე საათის წინ მითხრეს, რომ ეს მხოლოდ ქორი იყო და არსებობს საპირისპირო მტკიცებულებები. სახლში რომ მივედი, ძლივს ვიდექი ფეხზე სიხარულისგან და ეხლა, როდესაც გწერთ, თანდათან ვრწმუნდები ამ სიახლის ქეშმარიტებაში. გთხოვთ, დაადასტურეთ ეს. მითხარით, რომ ის ცოცხალია, მიდეპეშეთ ან წერილი გამომიგზავნეთ. ნინა, ნინა, აი, რა მსურს მე თქვენგან! მინდა რომ ყველა შემთხვევაში, რაც არ უნდა მოგვივლინოს ზეცამ, თქვენ იცოდეთ და გახსოვდეთ, რომ მთელი ჩემი არსებით, გონებით თქვენ და ნიტას გეკუთვნით...მე მიყვარდა იმაზე ფიქრი, რომ მისთვის ვცხოვრობ, ის კი - ჩემთვის...ნინა, არ ვიცი რას გწერთ, მაგრამ იმედი არ მტოვებს. თქვენი ბორია“ [Пастернак 2005: п. №789].

1940 წელი, დეკემბერი, პეჩედეკინო - „ნინა, ახალ წელს გილოცავ! მე ძალიან მიყვარხართ და როდესაც ამის კვალი არ იძებნება თქვენდამი მოწერილ წერილებში, ესე იგი ამ წერილებს წერდა დაღლილობა და სიჩქარე... ამას გწერთ, იმიტომ რომ ვიცი, მალე თქვენთან და ტიცციანთან ერთად გავიზიარებ ბედნიერებას, ჩვენ ოთხივენი, სტუმრებთან ერთად გემრიელად ვისადილებთ ყოველივე იმით, რაც განვიცადეთ ზაფხულის მთელი ღამის განმავლობაში... ტიცციანი ცოცხალია და სადღაც ახლოს არის, ცოტა კიდევ უნდა დაველოდოთ.... თქვენი ბ.პ. P. S. 1941 წელს ყოველივე უკეთ წარიმართება - აი, ნახავთ...“[Пастернак 2005: п. №824].

პასტერნაკის ოპტიმიზმი, სამწუხაროდ, ამჟერადაც არ გამართლდა. ტიცციანის სახელს უკავშირდება პასტერნაკის ჩამოსვლა თბილისში 1945 წელს ნიკოლოზ ბარათაშვილის გარდაცვალებიდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებაზე; პასტერნაკი მხოლოდ იმ პირობით დაეთანხმა ორგანიზატორებს სიტყვით გამოსვლას, თუ დარბაზში წინო ტაბიძე იქნებოდა. მართლაც, არარეაბილიტირებული ტიცციანის ქვრივი პირველად გამოჩნდა საჯაროდ და პასტერნაკი საგანგებოდ მას მიმართავდა ლექსების კითხვისას. გამგზავრების წინ პოეტის ქვრივმა ერთგულ მეგობარს ტიცციანის მერწყულისგერბიანი ქაღალდები აჩუქა იმ პირობით, რომ იგი ინტენსიურად იმუშავებდა. მართლაც, სწორედ ამ ფურცლებზე დაიწერა „ექიმი ჟივავოს“ პირველი თავები. მოგვიანებით, პასტერნაკი ამ სკანდალურ ნაწარმოებს „ნინას რომანად“ მოიხსენიებდა.

1958 წლის ოქტომბერში პერედელკინოში სტუმრად მყოფმა ნინა ტაბიძემ ერთ-ერთმა პირველმა გაიზიარა ბორის პასტერნაკისთვის ნობელის პრემიის მინიჭების სიხარული. მოგვიანებით, „ექიმ ჟივაგოსთან“ დაკავშირებული დევნისა და შევიწროების გამო, ხელისუფლებამ აიძულა ბორის პასტერნაკის ოჯახი, დროებით დაეტოვებინა მოსკოვი. ეს ასევე უკავშირდებოდა სსრკ-ში დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრის, ჰაროლდ მაკმილანის დიპლომატიურ ვიზიტს; ამ უკანასკნელმა სურვილი გამოთქვა, პირადად გარკვეულიყო პასტერნაკის მიერ ნობელის პრემიაზე უარის თქმის მიზეზებში. ამგვარად, 1959 წლის 20 თებერვლიდან 2 მარტამდე შედგა ბორის პასტერნაკისა და ზინაიდა ნეიგაუზის უკანასკნელი, მეოთხე ვიზიტი საქართველოში. ცხადია, აღნიშნულ პერიოდში საქართველო სსრკ-ს მოკავშირე რესპუბლიკას წარმოადგენდა, თუმცა თავად პასტერნაკის თქმით, აქ არავინ ავლენდა მის მიმართ ისეთ ზიზღსა და აგრესიას, როგორც რუსეთში. სტუმრების თხოვნით ნინა ტაბიძე ცდილობდა საიდუმლოდ შეენახა მათი ჩამოსვლის ამბავი, თუმცა ლადო გუდიაშვილის ოჯახში მაინც შეიკრიბნენ მწერლის ქართველი მეგობრები. თბილისში გატარებულმა ათმა დღემ მწერალს ერთგვარი სულიერი შვება მისცა; ტიციანის ქალიშვილთან, ნიტა ტაბიძესთან ერთად მან უკანასკნელად მოიარა თბილისში მისთვის საყვარელი ადგილები, მოინახულა გარდაცვლილ მეგობართა ქვრივები და ოჯახის წევრები. პასტერნაკის არაერთმა მეგობარმა, ვინც იგი გააცილა რკინიგზის სადგურში (ნინო და ნიტა ტაბიძეები, სიმონ ჩიქოვანი, ლაშა თაბუკაშვილი და სხვ.), მოგვიანებით დააფიქსირეს თავიანთ მოგონებებში პასტერნაკის უკანასკნელი სიტყვები; უკვე დაძრული მატარებლის სარკმლიდან პოეტმა თავი გამოყო და დაიძახა: „ნინა, ნინა, მეძებეთ მე თქვენს სახლში! მე იქ დავრჩი!“. [Ташидзе 1999: 28]. „...აი, დასრულდება ჩემი ცხოვრება, და რა იყო მასში ყველაზე მთავარი, მნიშვნელოვანი? მამის საქმიანობის სანიმუშო მაგალითი, ა.ნ. სკრიაბინის მუსიკის სიყვარული, ორი-სამი ახალი ნოტა ჩემს შემოქმედებაში, რუსული ღამე სოფლად, რევოლუცია, საქართველო“ [Пастернак 2005: н. №824] - მწერლის ეს სიტყვები თითქოს შემაჯამებელ რეზიუმედ გაისმის თითქმის ოცდაათწლიანი ურთიერთობისა ბორის პასტერნაკისა ქართველ მწერლებთან და კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ მისთვის საქართველო მართლაც „მეორე სამშობლოს“ წარმოადგენდა.

ლიტერატურა:

Генсировская 2003: Генсировская Г. Невский альманах, 2(9) 2003. ელ. რესურსი: <http://www.nev-almanah.spb.ru/2003/2n/paster.shtml>

Ивинская 1992: Ивинская О. В. плену времени: Годы с Борисом Пастернаком. М., 1992. ელ. რესურსი: <http://www.sakharov-center.ru/asfcd/auth/?t=book&num=1070>].

Пастернак 2005: Пастернак Б. Собрание сочинений в 11-ти томах. (номера писем по тт. 8 – 9). М., 2005.

Пастернак 1992: Пастернак Б. Собрание сочинений в 5-ти томах. М., 1992. Т. 5.

Табидзе 1999: Табидзе Н. Радуга на рассвете. Воспоминания (На русском языке). Тб., 1999.

Mariam Miresashvili **Letter as a document of the Literary era**

S u m m a r y

While analyzing complex and controversial literary and cultural periods (that's exactly how the first half of the last century literary atmosphere appears), there is a need for studying the letter as a document – the letter represents the realities of the everyday life of the era. Therefore, on the one hand we have a chance to watch the writer's "creative laboratory" (Stylistic, thematic and other political trends), and on the other hand we can discover the creator's personal qualities, moral postulates, lifetime convictions. In the following article we will discuss some letters of Boris Pasternak which are dedicated to his Georgian friends. This letters are a kind of verbal fixation of Pasternak's beliefs about the art of translating, creativity and human relations, human existential problems.

Literary critics always discuss Boris Pasternak's visits to Georgia in the monographs dedicated to him. The first time writer visited Georgia was in 1930s. He met Paolo Iashvili, who was visiting Moscow in 1930 – Paolo invited him to Georgia and later, in 1931 Boris visited Tbilisi for three month. He met the best Georgian intellectuals like Titsian Tabidze, Giorgi Leonidze, Simon Chikovani, Nicolo Mitsishvili, Lado Gudiashvili and others. Boris had the best relations with these persons for the rest of his life. The conversations and messages between Boris Pasternak and Georgian poets that lasted for thirty years is a perfect proof of the fact that Pasternak called Georgia his "second homeland".